

การพัฒนาและเพิ่มมูลค่าสินค้าชุมชน : ภาพปะติจากเสื่อกก ชุมชนท่าแฉลบ ตำบลบางกะจะ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี

Development and Adding Value of Community Products: Collages from the Case Study of Local Wisdom on Suea Kok (Read Mat) Weaving at Thachalaep Village, Bangkaja Sub-district, Muang District, Chanthaburi Province

เบญจพร ประจง*, ธนวัฒน์ กันภัย

Benchaphon Prachong, Thanawat Kanpai

สาขาวิชาทัศนศิลป์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จังหวัดจันทบุรี 22000
Fine and Applied Arts (Visual Art), Faculty of Humanities and Social Sciences, Rambhai Barni Rajabhat University,
Chanthaburi 22000 Thailand

*Corresponding author E-mail: Benchaphon.p@rbu.ac.th

(Received: December 6 2022; Revised: January 26 2023; Accepted: February 1 2023)

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาและเพิ่มมูลค่าสินค้าชุมชน : ภาพปะติจากเสื่อกกชุมชนท่าแฉลบ ตำบลบางกะจะ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี เป็นการวิจัยที่มุ่งแสวงหาความรู้และประยุกต์ใช้ความรู้ด้านทัศนศิลป์ให้เป็นประโยชน์ในการออกแบบสินค้าชุมชน ประเภทภาพปะติจากเศษเสื่อกกให้กับชุมชนท่าแฉลบ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อทดลองใช้เสื่อกกสร้างสรรค์ภาพปะติ 2) เพื่อสร้างสรรค์ผลงานภาพปะติประดับผนังด้วยเสื่อกกให้กับชุมชนท่าแฉลบ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือ ประธานศูนย์การเรียนรู้วิถีสาขากิจกรรมชุมชนกลุ่มเสื่อบ้านท่าแฉลบ ช่างผู้ผลิต ภาพประดับตกแต่งผนังด้วยเสื่อกก สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเสื่อบ้านท่าแฉลบ จำนวน 3 คน ตัวแทนชุมชน อาจารย์ผู้สอน ในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับงานศิลปะ จำนวน 2 คน นักออกแบบของที่ระลึก จำนวน 2 คน เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการถอดบทเรียน

ผลการวิจัยพบว่า 1) การทดลองใช้เสื่อกกสร้างสรรค์ภาพปะติสำหรับประดับตกแต่งผนังเป็นการนำองค์ความรู้ด้านศิลปะในการนำเศษเสื่อกกที่เหลือจากการแปรรูปผลิตภัณฑ์แล้วมาสร้างสรรค์ด้วยเทคนิคการปะติ ซึ่งจากการทดลองได้ผลงานภาพติดด้วยเศษเสื่อกกซึ่งมีความแปลกใหม่ มีพื้นผิวที่น่าสนใจ สีสันสดใส 2) การสร้างสรรค์ผลงานภาพปะติประดับผนังด้วยเสื่อกกให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเสื่อบ้านท่าแฉลบ โดยได้แนวความคิดในการสร้างสรรค์ผลงานจากการลงพื้นที่ชุมชน การสำรวจ การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การถอดบทเรียน นำมาสู่กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานต้นแบบฯ จำนวน 10 ชิ้น ได้รับการประเมินผลการออกแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ และการคืนข้อมูลสู่ชุมชน ทั้งนี้เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่สะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์และสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับรูปแบบสินค้าของชุมชนด้วยอัตลักษณ์ของตนเองหรือสร้างความแตกต่างในสินค้าประเภทเดียวกันจากชุมชนอื่นได้

คำสำคัญ : การพัฒนา, การเพิ่มมูลค่า, สินค้าชุมชน, ภาพปะติจากเสื่อกก, ชุมชนท่าแฉลบ

Abstract

The research on development and value added of community products : collage from reed mats at Tha Chalab Community, Bang Kacha Sub-district, Muang District, Chanthaburi Province was a research that aimed to seek knowledge and apply knowledge of visual arts in designing community products in the category of collages made from reed mats for Tha Chalab Community. The objectives were 1) to experiment with reed mats to create collages and 2) to create collages to decorate the walls with reed mats for Tha Chalab Community. The sample group included the chairman of the Ban Tha Chalab Mat Group, the chairman of the Community Enterprise of Tha Chalab Mat Learning Center, a craftsman who decorated the wall with reed mats, 3 members of Ban Tha Chalab Mat Community Enterprise Group, community representatives, 2 instructors in art-related subjects, and 2 souvenir designers. The research tools were interview questions focus group discussion, and lesson learned.

The results of the research were as follows: 1) reed mats used to create collages for wall decoration was the use of knowledge in the art of using reed mats leftovers from product processing and crafted with patching which the experiment, the results of the picture attached with the reed mat was new with interesting textures and bright colors and 2) creating collages to decorate the walls with reed mats for Ban Tha Chalab Mat Community Enterprise Group was to create works from community visits, surveys, interviews, and focus group discussions and lesson learned leaded to the process of creating 10 prototype works evaluated by design experts and returning information to the community. This was for the benefit of product development reflecting local wisdom with creative economy concepts and created value added to the product model of the community with its own identity or made a difference in the same product from other communities.

Keywords : Development, Value-added, Community Products, Reed Mat Collage, Tha Chalab Community

บทนำ

ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นความรู้ความสามารถและทักษะดั้งเดิมของประชาชนในท้องถิ่นที่ได้รับการสืบทอดต่อกันมาจากรบรรพบุรุษ เป็นองค์ความรู้ของปราชญ์ชาวบ้านที่ได้รับการถ่ายทอดต่อกันมาและทำให้คนในชุมชนมีความผูกพันกันเหมือนเครือญาติอย่างเหนียวแน่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงเป็นสิ่งสำคัญที่มีคุณค่าควรได้รับการจดจารเพื่อการอนุรักษ์และถ่ายทอดต่อชุมชนรุ่นหลัง (หนึ่งฤทัย ไชยเดช, 2554) ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีวัฒนธรรมอันดีงามและมีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีคุณค่ามากมายในหลากหลายด้าน เช่น การแพทย์ วิทยาศาสตร์ รวมถึงข้าวของเครื่องใช้ต่าง ๆ ซึ่งในปัจจุบันพบว่า ประเทศไทยมีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสร้างผลิตภัณฑ์เพื่อจำหน่าย เป็นการสร้างอาชีพสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว และชุมชนอย่างหลากหลาย แต่ในยุคของการแข่งขันทางเทคโนโลยีและเศรษฐกิจในปัจจุบันที่ทำให้สินค้าหรือผลิตภัณฑ์อยู่รอดและได้รับความนิยมอย่างยั่งยืนจะต้องมีความแตกต่างและไม่ซ้ำแบบเดิม แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์จึงเป็นแนวคิดใหม่ในการพัฒนาเศรษฐกิจในยุคการแข่งขันได้เป็นอย่างดี (รัชฎาพร เกตานนท์ แนวแห่งธรรม, 2560)

เสื้อจันทบูร หรือเสื้อกอกของจังหวัดจันทบุรีนั้น เดิมเป็นงานหัตถกรรมครัวเรือนซึ่งได้รับการพัฒนาสืบทอดกันมาจากรบรรพบุรุษเป็นเวลานานร้อยปีมาแล้ว เป็นงานหัตถกรรมในครัวเรือนที่มีความละเอียดอ่อนบ่งบอกถึงความสุขุมรอบคอบ และผสมผสานกับลวดลายที่งดงาม บ่งบอกถึงความอ่อนโยนของจิตใต้สื้อที่เรียกว่า “เสื้อจันทบูร” นับเป็นการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาผสมผสานกับวัสดุที่เกิดในธรรมชาติ ผสมเข้ากับสีสันทและลวดลายซึ่งมีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ในตัวเอง เปรียบเสมือนเครื่องบอกเล่าเรื่องราวและวิถีชีวิตของคนจันทบุรีในอดีต (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดจันทบุรี, 2561) ปัจจุบันได้มีการพัฒนาต่อยอดพร้อมที่จะถ่ายทอดไว้ให้ลูกหลานต่อไปในอนาคต ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มทอเสื้อบ้านท่าฉลอบซึ่งได้มีการรวมกลุ่มกันพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่สะท้อนถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความงดงามและทรงคุณค่าเพื่อส่งเสริมและพัฒนาอาชีพของคนในชุมชน โดยอาศัยแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ แก้ปัญหาและพัฒนาผลิตภัณฑ์ ตลอดจนสร้างมูลค่าเพิ่ม ซึ่งนอกจากจะเป็นการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ไม่ให้เสื่อมสลายไปตามกาลเวลาแล้วยังเป็นการพยายามดำเนินงานของกลุ่มอาชีพเพื่อนำไปสู่การพึ่งตนเองได้ เป็นชุมชนเข้มแข็ง มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน เป็นรากฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้ยั่งยืนต่อไปด้วย

จากการที่ได้ไปศึกษาภาคสนามผู้วิจัยได้ข้อมูลของสภาพปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เสื้อกอกของกลุ่มทอเสื้อบ้านท่าฉลอบ ดังนี้

1. การทอเสื้อของกลุ่มเป็นงานฝีมือที่มีความละเอียด ต้องใช้ความประณีตและระยะเวลานานในการผลิต ทำให้คนรุ่นใหม่ไม่สืบทอดการทอเสื้อ
2. วัตถุดิบที่ใช้เป็นวัตถุดิบที่ได้จากการปลูก ฉะนั้นต้องใช้พื้นที่และเวลาเป็นการเพิ่มแรงงานและค่าใช้จ่ายในการลงทุน
3. ด้านการตลาดมีข้อจำกัดเพราะเป็นงานหัตถกรรมชาวบ้านไม่ค่อยมีความชำนาญในด้านการตลาด
4. ได้รับการสนับสนุนเรื่องเงินทุนจากภาครัฐบาลอย่างจำกัด
5. การพัฒนารูปแบบมีความจำกัดเพราะเป็นวัตถุดิบทอจากมือ หากใช้เครื่องจักรในการผลิต คุณค่าทางศิลปะก็จะลดลง
6. ผลิตภัณฑ์จากเสื้อกอกที่ถูกพัฒนามีจำนวนน้อย ทำให้มีรูปแบบที่ซ้ำกับชุมชนอื่น ผลิตภัณฑ์ไม่มีความหลากหลายและไม่มียอดลักษณะของตัวเอง

จากปัญหาที่ตั้งได้กล่าวมาข้างต้น คณะวิจัยจึงมีความสนใจที่จะการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากเสื้อกอกรูปแบบใหม่ที่สอดคล้องกับภูมิปัญญาชาวบ้าน ซึ่งคณะวิจัยเป็นอาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี มีความตระหนักในคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงได้นำองค์ความรู้ในด้านศิลปะและการออกแบบมาสร้างสรรค์สร้างงานวิจัยโดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ขยายสู่การเรียนการสอนในชั้นเรียน โดยมีครูเป็นผู้ชี้แนะความรู้แก่ผู้เรียนเพื่อให้เกิดการสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์พัฒนาต่อยอดนวัตกรรมในชุมชน โดยเริ่มจากการศึกษางานหัตถกรรมทอเสื้อจันทบูร ในด้านของผลิตภัณฑ์จากเสื้อกอกประเภทภาพประดับตกแต่งผนังของชุมชนท่าฉลอบ ตำบลบางกะจะ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี จากนั้นจะเชื่อมโยงข้อมูลสู่การตลาดการสร้างสรรค์ภาพปะติดด้วยเสื้อกอกจนเกิดองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์สำหรับชุมชนฯ ในการนำความรู้ด้านการออกแบบประยุกต์ศิลป์ไปประยุกต์ใช้ในการสร้างเอกลักษณ์และการผลิตสินค้าในท้องถิ่น โดยมีความสอดคล้องกับความต้องการของตลาดหรือกลุ่มลูกค้าในยุคสมัยปัจจุบัน นำไปสู่การสร้างรายได้ทำให้ชุมชนอยู่ได้อย่างยั่งยืนและต่อยอดการสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในประเทศไทยต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อทดลองใช้เสื้อกอกสร้างสรรค์ภาพปะติด
2. เพื่อสร้างสรรค์ผลงานภาพปะติดประดับผนังด้วยเสื้อกอกให้กับชุมชนท่าฉลอบ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นชาวบ้านในชุมชนท่าฉลอบ ตำบลบางกะจะ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ซึ่งมีทั้งผู้นำในชุมชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกำหนดรูปแบบงาน

2. ขอบเขตด้านพื้นที่ ชุมชนท่าฉลอบ ตำบลบางกะจะ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษางานศิลปหัตถกรรมทอเสื่อในชุมชน และการนำความรู้ด้านศิลปะเพื่อออกแบบพัฒนางานศิลปะจากเสื่อจันทบูร

4. ขอบเขตด้านเวลา ปีการศึกษา 2563 - 2564

กรอบแนวความคิดของโครงการวิจัย

กรอบแนวคิดสำหรับโครงการวิจัยได้ ดังนี้

ภาพประกอบที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยประยุกต์ (Applied research) ที่มุ่งแสวงหาความรู้และประยุกต์ใช้ความรู้ด้านทัศนศิลป์ให้เป็นประโยชน์ในการออกแบบสินค้าชุมชน ประเภทภาพปะติดจากเศษเสื่อกกให้กับชุมชนท่าฉลอบ ซึ่งมีวิธีการดำเนินงานวิจัยดังต่อไปนี้

1. สืบค้นและศึกษาข้อมูลจากเอกสาร สิ่งพิมพ์และข้อมูลทางสื่อต่าง ๆ ทั้งเอกสารทางวิชาการและเอกสารภายในท้องถิ่นที่เกิดขึ้นจากการจดบันทึกเหตุการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อวิจัย เพื่อนำมาเป็นพื้นฐานในการศึกษาวิจัย

2. สํารวจข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพทัศนียภาพ สิ่งแวดล้อมและแหล่งทรัพยากรต่าง ๆ ของชุมชนท่าแฉลบ และ รูปแบบของภาพปะติดประดับผนังจากเสื่อกกของวิสาหกิจชุมชน กลุ่มเสื่อบ้านท่าแฉลบ โดยการตรวจสอบภาพแวดล้อมทั่วไป

3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยการศึกษา รวบรวมข้อมูลและทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ ความถูกต้องเหมาะสม ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ (interview Guide) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) การถอดบทเรียน (Lesson Transcription)

4. คัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม

1) ผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 2 คน ได้มาโดยวิธีการ เจาะจงตามคุณลักษณะที่เหมาะสม เนื่องจากเป็นผู้เชี่ยวชาญ ที่เกี่ยวข้องโดยตรงทั้ง 2 ท่าน ได้แก่ ประธานศูนย์การเรียนรู้วิสาหกิจ ชุมชนกลุ่มเสื่อบ้านท่าแฉลบ และช่างผู้ผลิตภาพประดับตกแต่งผนัง ด้วยเสื่อกกในชุมชนฯ

2) ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม กำหนดผู้เข้าร่วม สนทนากลุ่ม จำนวน 10 คน ซึ่งการสนทนากลุ่ม หมายถึง การเก็บ รวบรวมข้อมูลจากการสนทนาของผู้ให้ข้อมูล ซึ่งเป็นบุคคลที่ สามารถให้คำตอบในประเด็นที่ต้องการศึกษาได้ โดยจัดให้มี กลุ่มสนทนา ประมาณ 5-15 คน และจะต้องมีผู้ดำเนินการสนทนา เป็นผู้คอยจุดประกายในการสนทนา เพื่อชักจูงให้กลุ่มเกิดแนวคิด และแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นหรือแนวทางการสนทนาอย่าง กว้างขวางละเอียดลึกซึ้ง ซึ่งการกำหนดผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม เป็นไปตามหลักการในการจัดสนทนากลุ่มของศุภกิจ วงศ์วิวัฒน์กิจ (2555: 109) ได้แก่ ประธานศูนย์การเรียนรู้วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเสื่อ บ้านท่าแฉลบ จำนวน 1 คน ช่างผู้ผลิตภาพประดับตกแต่งผนัง ด้วยเสื่อกกในชุมชนฯ จำนวน 1 คน สมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเสื่อ บ้านท่าแฉลบซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตงานเสื่อกก ของกลุ่ม จำนวน 3 คน พัฒนาชุมชนหรือตัวแทนชุมชน จำนวน 1 คน อาจารย์ผู้สอนในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับงานศิลปะ จำนวน 2 คน และนักออกแบบของที่ระลึก จำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้น 10 คน

5. ยื่นเอกสารโครงการวิจัยเพื่อขอรับการพิจารณา จริยธรรมการวิจัยก่อนลงพื้นที่ในการเก็บข้อมูล

6. สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับความ เป็นมา ลักษณะรูปแบบ วิธีการผลิตและมูลค่าของสินค้าประเภท ภาพประดับตกแต่งผนังด้วยเสื่อกกของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเสื่อ บ้านท่าแฉลบ โดยทำการบันทึกข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ และถ่ายภาพ กระบวนการผลิตตั้งแต่ขั้นตอนการออกแบบจนถึงจำหน่าย

7. การสนทนากลุ่ม เพื่อเก็บข้อมูลในการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบ เนื้อหาที่เป็นแนวทางในการสร้าง สรรค์ผลงานต้นแบบฯ ที่มีความสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของชุมชน

ท่าแฉลบ และข้อคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาและเพิ่มมูลค่าของ ผลิตภัณฑ์จากเสื่อกก โดยทำการบันทึกข้อมูลของผู้เข้าร่วม สนทนากลุ่ม

8. การถอดบทเรียนจากข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ การรวบรวมข้อมูลภาคเอกสารและข้อมูลภาคสนาม มาทำการ วิเคราะห์ สังเคราะห์จนให้ได้แนวทางในการสร้างสรรค์ผลงาน ภาพปะติดจากเสื่อกกที่มีรูปแบบ องค์ประกอบศิลป์ เนื้อหาที่มี สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของชุมชน

9. คณะวิจัยทดลองสร้างผลงานภาพปะติดด้วยเสื่อกก ซึ่งเป็นการนำเศษเสื่อชิ้นเล็ก ๆ ที่เหลือทิ้งจากการแปรรูปผลิตภัณฑ์ เสื่อมาปะติดภาพบนผ้าใบ (Canvas) เป็นรูปภาพที่มีความสอดคล้อง กับอัตลักษณ์ของชุมชนเพื่อเป็นผลงานต้นแบบ จำนวน 3 ชิ้นงาน มีขั้นตอนดำเนินงาน ได้แก่ การออกแบบผลงาน การออกแบบ ภาพร่าง การสร้างสรรค์ผลงานที่สมบูรณ์

10. ปรีกษาผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญทางด้าน ทัศนศิลป์และการออกแบบเพื่อประเมินความเหมาะสมในการ สร้างสรรค์ผลงานต้นแบบฯ

11. คณะวิจัยวิเคราะห์ผลงานจาก 1) ลักษณะรูปแบบ 2) เนื้อหา 3) เทคนิค 4) ความสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของชุมชน 5) ความมีคุณค่า - ราคา 6) ความเป็นไปได้ในการผลิตและจำหน่าย 7) ข้อเสนอแนะในการพัฒนา

12. จัดทำสื่อเผยแพร่ในการสร้างสรรค์ผลงานต้นแบบฯ

13. นำผลงานวิจัยไปเผยแพร่ยังศูนย์การเรียนรู้วิสาหกิจ ชุมชนกลุ่มเสื่อบ้านท่าแฉลบ

14. เผยแพร่บทความวิจัย

15. สรุปผลการวิจัยและเขียนรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

ผลการวิจัย

ผลจากการทดลองใช้เสื่อกกสร้างสรรค์ภาพปะติด

การทดลองใช้เสื่อกกสร้างสรรค์ภาพปะติด เริ่มจากการ สํารวจพื้นที่ ซึ่งคณะวิจัยพบว่า หลังจากที่ถูกกลุ่มฯ ได้ทำการแปรรูป เสื่อให้เป็นผลิตภัณฑ์ประเภทต่าง ๆ แล้วจะมีเศษเสื่อที่มีขนาดเล็ก หรือเล็กมาก ๆ จนไม่สามารถนำไปแปรรูปเป็นสินค้าใด ๆ ได้อีก ซึ่งส่วนใหญ่ก็จะถูกนำไปทิ้งหรือเผาทำลาย จากสิ่งที่พบนั้นเองทำให้ คณะวิจัยเกิดประกายความคิดที่จะนำเศษเสื่อดังกล่าวมาทดลอง สร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะโดยใช้เทคนิคการปะติด (Collage) ในการจัดการกับวัสดุหรือเศษเสื่อเหล่านั้น โดยกระบวนการ สร้างสรรค์เริ่มจากการเตรียมวัสดุ ได้แก่ เศษเสื่อที่เหลือจากการ แปรรูปผลิตภัณฑ์ซึ่งมีขนาดเล็กมาก เมื่อได้ทำการตัดแยกชิ้นส่วน ออกจากกันจะพบว่า เศษเสื่อนั้นจะมีพื้นที่เสื่อกกบางเส้นจะหลุด ออก ไม่สามารถคงสภาพรูปร่างตามที่ต้องการได้ เนื่องจากเสื่อกก เกิดจากการทอเสื่อกกเป็นผืน เมื่อนำมาตัดเป็นชิ้นเล็ก ๆ เส้นกจะ

หลุดแยกออกจากกัน การที่จะทำให้เสื้อติดกันเพื่อที่จะใช้กรรไกรตัดเป็นรูปร่างต่าง ๆ โดยที่แต่ละชิ้นส่วนจะไม่หลุดแยกออกจากกันนั้น คณะวิจัยฯ ได้ทดลองวิธีการเตรียมวัสดุ แบ่งเป็น 3 วิธี คือ 1) ตัดเทพกาวหรือกระดาษกาวที่ด้านหลังของเศษเสื้อ 2) ทากาวลาเท็กซ์ที่ด้านหลังของเศษเสื้อ 3) ทากาวอเนกประสงค์ (กาวยาดิตรองเท้า) ที่ด้านหลังของเศษเสื้อ ซึ่งพบว่า วิธีการทากาวลาเท็กซ์ที่ด้านหลังของเศษเสื้อนั้นเมื่อกาวแห้งจะสามารถตัดเสื้อให้ได้รูปร่างตามที่ต้องการได้โดยที่ชิ้นส่วนของเสื้อแต่ละชิ้นจะไม่หลุดแยกออกจากกัน และกาวลาเท็กซ์ไม่มีกลิ่นเหม็นดังกาวอเนกประสงค์ที่อาจจะมึนผลกระทบต่อสุขภาพหากใช้ในระยะเวลายาวได้

การสร้างสรรคภาพปะติดผนังด้วยเสื้อกที่คณะวิจัยฯ ได้ทดลองสร้างสรรค์เป็นการนำเอาเศษเสื้อกมาปะติดบนพื้นระนาบ ได้แก่ ผ้าใบ (Canvas) โดยใช้วัสดุอุปกรณ์ในการทดลองใช้เสื้อกสร้างสรรค์ภาพปะติด ได้แก่ 1) แบบร่าง (Sketch) 2) แผ่นรองรับภาพ 3) เศษเสื้อ (ทากาวลาเท็กซ์บริเวณด้านหลังเรียบร้อยแล้ว) 4) กระดาษไขหรือกระดาษลอกลาย 5) กระดาษคาร์บอนลอกลาย 6) ดินสอ 7) ปากกาเคมีสีดำ 8) กรรไกร 9) กาวอเนกประสงค์

ขั้นตอนการทดลองใช้เสื้อกสร้างสรรค์ภาพปะติด มีขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

1. ออกแบบร่างภาพ คณะวิจัยฯ เลือกออกแบบภาพร่างเป็นรูปวัวซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของปิลลูลหรือปิ่นกษัตริย์ที่ได้ดำเนินงานวิจัย

2. ลอกลายจากเส้นรอบรูปของแบบร่างภาพลงบนกระดาษไขด้วยปากกาเคมีสีดำ

3. นำเศษเสื้อพลิกด้านที่ทากาวไว้หงายขึ้นเพื่อทำการลอกลายจากแบบร่างภาพลงไป แล้วนำกระดาษไขที่ได้ลอกลายไว้บนพลิกกลับด้าน (ลอกภาพด้านกลับจากแบบร่างภาพลงเศษเสื้อ) โดยนำกระดาษคาร์บอนลอกลายซ้อนไว้ด้านล่าง จากนั้นใช้ดินสอลากเส้นตามภาพร่างต้นแบบจะได้ลายเส้นเหมือนกับต้นแบบ ซึ่งอาจจะใช้ปากกาเคมีเขียนทับอีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้เห็นได้ชัดเจนเวลาตัดแยกชิ้น

4. ใช้กรรไกรตัดเศษเสื้อตามลายเส้นที่ได้ลอกลายไว้

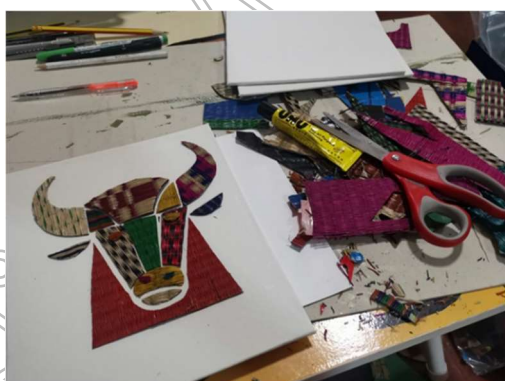
5. นำเศษเสื้อแต่ละส่วนมาประกอบกันตามต้นแบบ

6. ใช้กาวอเนกประสงค์ทาเศษเสื้อด้านที่ได้ทากาวลาเท็กซ์ไว้ จากนั้นนำแต่ละชิ้นส่วนปะติดลงบนแผ่นรองรับภาพในตำแหน่งที่ตรงกับแบบร่างภาพ จากนั้นใช้มีดกดลงบนเศษเสื้อเบา ๆ ให้แต่ละชิ้นส่วนแนบสนิทกับแผ่นรองรับภาพ จะได้ผลงานภาพปะติดสำหรับประดับตกแต่งผนังตามที่ได้ออกแบบไว้

7. นำผลงานที่ได้ไปใส่กรอบรูป การใส่กรอบนั้นเป็นการเพิ่มคุณค่า ความสมบูรณ์ ความสวยงามให้กับผลงาน อีกทั้งยังเป็นการรักษาผลงานที่ดีอีกด้วย

ภาพประกอบที่ 2 เศษเสื้อที่มีขนาดเล็ก หรือเล็กมาก ๆ ที่เหลือจากการแปรรูปผลิตภัณฑ์เสื้อ

ภาพประกอบที่ 3 ผลจากการทดลองใช้เสื้อกสร้างสรรค์ภาพปะติด

ภาพประกอบที่ 4 ภาพปะติดใส่กรอบเป็นต้นแบบชิ้นผลงาน
การทดลองชิ้นสมบูรณ์

ผลจากการสร้างสรรค์ผลงานภาพปะติดประดับผนัง ด้วยเสื่อกกให้กับชุมชนท่าแฉลบ

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการตามกระบวนการวิจัย ได้ข้อมูล
ดังนี้

1. ข้อมูลภาคเอกสาร เป็นการศึกษาและรวบรวมข้อมูล
จากเอกสาร สิ่งพิมพ์และข้อมูลทางสื่อต่าง ๆ ทั้งเอกสารทางวิชาการ
และเอกสารภายในท้องถิ่นที่เกิดขึ้นจากการจัดบันทึกเหตุการณ์
ต่าง ๆ ทำให้ได้ข้อมูลของชุมชนท่าแฉลบ เพื่อนำมาเป็นพื้นฐาน
ในการกำหนดแนวคิดเบื้องต้นในการออกแบบที่มีความสอดคล้อง
กับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2. ข้อมูลภาคสนาม ได้แก่ การสำรวจ การสัมภาษณ์ และ
การสนทนากลุ่ม จากการสำรวจทำให้ได้ข้อมูลลักษณะทางกายภาพ
ทัศนียภาพ สิ่งแวดล้อมและแหล่งทรัพยากรต่าง ๆ ภายในชุมชน
รวมถึงข้อมูลพื้นฐานของประชากร สังคม วิถีชีวิต วัฒนธรรม
ประเพณี เศรษฐกิจ อาชีพ และความเป็นอยู่

จากการสัมภาษณ์ทำให้ทราบความเป็นมา ลักษณะ
รูปแบบ วิธีการผลิตและมูลค่าของสินค้าประเภทภาพประดับตกแต่ง
ผนังด้วยเสื่อกกของชุมชนท่าแฉลบ ได้ทราบความคิดเห็นของ
ผู้ให้ข้อมูลต่อคณะวิจัยในการนำความรู้ด้านการออกแบบประยุกต์ศิลป์
มาสร้างสรรค์รูปแบบของสินค้าประเภทภาพประดับตกแต่งผนัง
ด้วยเสื่อกกโดยใช้เอกลักษณ์ของชุมชนท่าแฉลบในการสร้างสรรค์
ผลงานต้นแบบให้กับชุมชนฯ

จากการสนทนากลุ่มทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้
แสดงความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบ เนื้อหาที่เป็นแนวทางในการ
สร้างสรรค์ผลงานต้นแบบภาพประดับตกแต่งผนังด้วยเสื่อกกที่มี
ความสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของชุมชนท่าแฉลบ ซึ่งข้อสรุปจากการ
สนทนากลุ่มเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาสินค้าต้นแบบประเภท

ภาพปะติดพิเศษเสื่อกกบนผ้าใบควรมีรูปแบบ เนื้อหาที่สอดคล้องกับ
อัตลักษณ์ของชุมชนท่าแฉลบ คือ อาหารทะเลและการทำประมง
พื้นบ้าน นำมาสร้างสรรค์ด้วยรูปแบบงานศิลปะแบบตัดทอนทำให้
เป็นของตกแต่งบ้าน โดยมีขนาดไม่ใหญ่จนเกินไป ราคาควรอยู่ที่
ประมาณ 500 - 1,000 บาท

1. การถอดบทเรียน เป็นกระบวนการในการสรุปรูปแบบ
เนื้อหา แนวความคิด องค์ประกอบศิลป์ เพื่อทดลองสร้างผลงาน
ต้นแบบฯ คณะผู้วิจัยได้ข้อมูลในการสร้างสรรค์ ประกอบกับการนำ
องค์ความรู้ด้านศิลปะเพื่อทดลองสร้างสรรค์ผลงานต้นแบบ
โดยสามารถสรุปแนวทางในการพัฒนารูปแบบของสินค้า ได้แก่
1) สินค้าต้นแบบควรเป็นสินค้าประเภทภาพปะติดพิเศษเสื่อกก
บนผ้าใบสำหรับตกแต่งบ้าน 2) รูปแบบเนื้อหาควรรอบคอบให้
สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของชุมชนท่าแฉลบ คือ อาหารทะเลและ
การทำประมงพื้นบ้าน 3) รูปแบบงานศิลปะควรเป็นรูปแบบงาน
ศิลปะแบบตัดทอน 4) มีขนาดไม่ใหญ่จนเกินไป 5) ราคาที่เหมาะสม
คือ 500 - 1,000 บาท

2. กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานต้นแบบฯ เป็นการ
ทดลองสร้างผลงานภาพปะติดด้วยเสื่อกก ซึ่งเป็นการนำเศษเสื่อ
ชิ้นเล็ก ๆ ที่เหลือทิ้งจากการแปรรูปผลิตภัณฑ์เสื่อมาปะติดภาพ
บนผ้าใบ (Canvas) เป็นรูปภาพที่มีความสอดคล้องกับอัตลักษณ์
ของชุมชน เพื่อเป็นผลงานต้นแบบฯ จำนวน 10 ชิ้นงาน มีขั้นตอน
ดำเนินงาน ได้แก่ การออกแบบผลงาน การออกแบบภาพร่าง
การสร้างสรรค์ผลงานที่สมบูรณ์

3. การประเมินผลการออกแบบสร้างสรรค์ผลงาน
ต้นแบบฯ โดยผู้ทรงคุณวุฒิในการพิจารณาความเหมาะสมในผลงาน
ต้นแบบฯ โดยพิจารณาจากลักษณะรูปแบบ เนื้อหา และเทคนิค
วิธีการ ความสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของชุมชน ความมีคุณค่า - ราคา
ความเป็นไปได้ในการผลิตและจำหน่าย รวมทั้งข้อคิดเห็นและ
ข้อเสนอแนะ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการปรับปรุง สร้างสรรค์และ
พัฒนาโดยผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ข้อเสนอแนะและแนวทางในการพัฒนา
ดังนี้ 1) ผลการสร้างสรรค์ต้นแบบฯ นี้ทำให้เกิดองค์ความรู้ที่เป็น
ประโยชน์สำหรับชุมชนฯ ในการนำความรู้ด้านศิลปกรรมไป
ประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มแนวทางในการผลิตสินค้าในชุมชนได้จริง
2) ในด้านรูปแบบ เทคนิคมีความสมบูรณ์ดี แต่อาจจะปรับเนื้อหา
โดยอาจจะเพิ่มรูปร่างของอาหารทะเล เช่น ปู หมึก กุ้ง หอย ฯลฯ
และอาจจะนำส่วนที่เป็นเศษเสื่อกกมาปะติดในส่วนของ
หนวดกุ้ง เป็นต้น 3) การใช้สี ควรใช้สีสดใส ๆ ซึ่งน่าจะดึงดูดสายตา
ได้ดีกว่าใช้สีหม่น ๆ 4) ควรมีการจัดสิทธิบัตรของการออกแบบ
สร้างสรรค์งาน เพื่อให้เกิดวัฒนธรรมในการสร้างสรรค์และประดิษฐ์
สิ่งใหม่ เนื่องจากในการสร้างสรรค์นับเป็นสิ่งประดิษฐ์ที่มีการพัฒนา
ต่อยอดให้แตกต่างจากเดิมอย่างเห็นได้ชัด และสิทธิบัตรนั้นจะช่วย
เพิ่มมูลค่าของสินค้าได้

4. การคืนข้อมูลสู่ชุมชน คณะวิจัยฯ ได้ดำเนินการคืนข้อมูลสู่ชุมชน ซึ่งทำให้สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเสื่อบ้านท่าแฉลบนั้นได้รับรู้ข้อมูลและผลของการวิจัย ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างคณะวิจัยฯ กับชุมชน และระหว่างคนในชุมชน

ด้วยกัน เกิดการนำความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยไปปรับใช้กับชุมชนของตนเอง ในขณะที่ชุมชนใกล้เคียงก็สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้และดำเนินกิจกรรมในลักษณะที่ใกล้เคียงกันได้

ภาพประกอบที่ 5 ผลงานต้นแบบประเพณีภาพปะติดเศษเสื่อจากบนผ้าใบที่เสร็จสมบูรณ์ จำนวน 10 ชิ้น

สรุปและอภิปรายผล

ในการทดลองใช้เสื่อทอสร้างสรรคภาพปะติดสำหรับประดับตกแต่งผนังนั้นเป็นแนวทางในการนำองค์ความรู้ด้านศิลปะมาสร้างสรรคด้วยเทคนิคการปะติดกับเศษเสื่อที่ได้จากการลงพื้นที่ชุมชน ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่สะท้อนถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยอาศัยแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรคตลอดจนการสร้างมูลค่าเพิ่ม นับเป็นการพัฒนารูปแบบสินค้าของชุมชนให้กลายเป็นนวัตกรรมที่มีเอกลักษณ์เป็นของตนเองหรือสร้างความแตกต่างในสินค้าประเภทเดียวกันจากชุมชนอื่นได้

การสร้างสรรคผลงานภาพปะติดประดับผนังด้วยเสื่อให้กับชุมชนท่าแฉลบนี้นับเป็นการนำองค์ความรู้ด้านศิลปะบูรณาการกับแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค ในการแก้ปัญหาและพัฒนาผลิตภัณฑ์ ตลอดจนสร้างมูลค่าเพิ่มจากเศษเสื่อ เพื่อสร้างสรรคผลงานต้นแบบฯ ที่ได้แนวความคิดจากการลงพื้นที่ชุมชน ได้ดำเนินการสำรวจ สัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การถอดบทเรียน นำมาสู่กระบวนการในการสร้างสรรคผลงานต้นแบบฯ จำนวน 10 ชิ้น ได้รับการประเมินผลการออกแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ และได้ดำเนินการคืนข้อมูลสู่ชุมชนซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่สามารถสะท้อนถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนการสร้างมูลค่าเพิ่มเป็นการพัฒนารูปแบบสินค้าให้ชุมชนซึ่งจะเป็นนวัตกรรมที่มีเอกลักษณ์เป็นของตนเองหรือสร้างความแตกต่างในสินค้าประเภทเดียวกันจากชุมชนอื่นได้

จากผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาและเพิ่มมูลค่าสินค้าชุมชน : ภาพปะติดจากเสื่อทอ ชุมชนท่าแฉลบ ตำบลบางกะจะ

อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ทำให้สามารถสร้างสรรคผลงานหรือนวัตกรรมจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้นำความรู้ในด้านทัศนศิลป์มาประยุกต์ใช้ในการออกแบบพัฒนาและเพิ่มมูลค่าสินค้าต้นแบบให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเสื่อท่าแฉลบ ตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค คือ การนำภูมิปัญญาของชุมชนมาผสานกับองค์ความรู้ด้านศิลปกรรม เป็นการพัฒนาศักยภาพของคณะวิจัยให้ได้ใช้ความคิดสร้างสรรคในการนำเสนอสินค้ารูปแบบใหม่ให้กับชุมชนซึ่งเป็นนวัตกรรมที่มีเอกลักษณ์เป็นของตนเองหรือสร้างความแตกต่างในสินค้าประเภทเดียวกันจากชุมชนอื่นได้ สอดคล้องกับ พระครูสุจิตกิตติวัฒน์, (2563) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ศึกษาวัฒนธรรมผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น : กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเสื่อบ้านท่าแฉลบจังหวัดจันทบุรี 1) ศึกษากระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนจากภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มเสื่อบ้านท่าแฉลบ วิสาหกิจชุมชนจังหวัดจันทบุรี 2) สร้างนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ชุมชนเชิงพุทธจากภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มเสื่อบ้านท่าแฉลบ วิสาหกิจชุมชนจังหวัดจันทบุรี 3) วิเคราะห์อัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์กลุ่มเสื่อบ้านท่าแฉลบ วิสาหกิจชุมชนจังหวัดจันทบุรีด้วยการมีส่วนร่วมของผู้วิจัยในกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้สัมภาษณ์สำคัญ จำนวน 31คน และการสนทนากลุ่ม จำนวน10 คน ด้วยสถิติ LIST Model ผลการวิจัยพบว่า 1) การมีส่วนร่วมของสมาชิกในกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนจากภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มเสื่อบ้านท่าแฉลบ วิสาหกิจชุมชนจังหวัดจันทบุรี พบว่า สมาชิกมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา

ผลิตภัณฑ์ มีการแบ่งหน้าที่ตามความถนัดของแต่ละคนนำพุทธวิธิการบริหารมาใช้ในการบริหารกลุ่มอย่างเหมาะสม มีการพัฒนาเครื่องหมายการค้าของกลุ่ม และจดลิขสิทธิ์ชื่อ “เสื่อจันทร์” หรือ Chanhataboon mat และนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพรรณนุช ชัยปิ่นชนะ และคนอื่น ๆ (2553) ที่ได้ศึกษาเรื่อง โครงการถ่ายทอดเทคโนโลยีการพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากเส้นใยกล้วยสู่วิสาหกิจชุมชน จังหวัดจันทบุรี จากการศึกษาพบว่า กลุ่มวิสาหกิจจังหวัดจันทบุรีมีความเข้าใจ และสามารถดำเนินการตามกระบวนการถ่ายทอดเทคโนโลยีฯ จนผลิตภัณฑ์ใยกล้วยย้อมสีธรรมชาติต้นแบบได้อย่างสวยงาม มีความเป็นเอกลักษณ์และมีศักยภาพในเชิงพาณิชย์ ซึ่งความสำเร็จของโครงการฯ เป็นผลมาจากปัจจัยที่สำคัญ ได้แก่ ปัจจัยการสร้างการยอมรับ การถ่ายทอดเทคโนโลยีฯ ให้แก่กลุ่มเป้าหมายโดยพยายามหาจุดร่วมกันระหว่างภูมิปัญญาดั้งเดิมของกลุ่มเป้าหมายกับเทคโนโลยีและองค์ความรู้ใหม่ที่นำเข้าไปถ่ายทอด อีกทั้งปัจจัยในการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างคณะผู้วิจัยซึ่งเป็นผู้ถ่ายทอดเทคโนโลยีกับกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นผู้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยี และปัจจัยด้านการปรับปรุงวัสดุอุปกรณ์ให้มีความเหมาะสมกับเงื่อนไขและข้อจำกัดด้านความแตกต่างในภูมิปัญญาของกลุ่มเป้าหมายรวมทั้งปัจจัยการได้รับการประสานงานจากหน่วยงานราชการในพื้นที่ และผลการศึกษาพบว่ากลุ่มวิสาหกิจจังหวัดจันทบุรี และผู้บริโภคให้การยอมรับผลิตภัณฑ์หัตถกรรมใยกล้วยย้อมสีธรรมชาติ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของวงศ์ธีรา สุวรรณ (2563) ที่ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการเพิ่มมูลค่าสินค้าชุมชนบนรากฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษาชุมชนต้นแบบในจังหวัดหนองคาย จากการศึกษาพบว่า การบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการเพิ่มมูลค่าสินค้า พบว่าประชาชนในชุมชนต้นแบบของจังหวัดหนองคายส่วนใหญ่ได้ใช้องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในแต่ละด้าน เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชนของตนเอง โดยได้รับองค์ความรู้แต่ละด้านนั้นจากบรรพบุรุษ และผ่านการทดลองปฏิบัติมาเป็นเวลานานจนกระทั่งตกผลึกทางความคิดและรังสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์สินค้าภายใต้หลักคิดและหลักปฏิบัติที่มีอัตลักษณ์ สะท้อนถึงเรื่องราวความเป็นมาของวิถีชีวิตท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี “การสร้างอัตลักษณ์ให้กับสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชนเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เพราะทำให้สินค้าผลิตภัณฑ์มีมูลค่าเพิ่มขึ้น จากเดิมจะมีลักษณะดูเหมือนสินค้าทั่วไปแต่พอคิดและสร้างให้เกิดเป็นความแตกต่าง สินค้าและผลิตภัณฑ์มีราคาเพิ่มขึ้นเป็นหลายเท่า” และ “นวัตกรรมสินค้าที่จริงแล้วตั้งต้นมาจากสิ่งที่มีอยู่ในชุมชนและค่อย ๆ พัฒนาแบบลองผิดลองถูกกันกลายมาเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถพิสูจน์กันได้” ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนภณ นิธิเขากุล และเชาว์ โจนแสง (2556) ที่ศึกษาเรื่อง โมเดลเชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาพลักษณ์ตราสินค้าผลิตภัณฑ์เวชสำอางสมุนไพรไทย กรณีศึกษา ผลิตภัณฑ์

เวชสำอางสมุนไพรไทย ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ที่พบว่า การเพิ่มมูลค่าให้กับภาพลักษณ์ของสินค้าชุมชนได้รับอิทธิพลมาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น และสอดคล้องกับแนวคิดของ Chematony and Harris (1998) ที่มีความเห็นว่า การสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้า เป็นการเสริมสร้างสิ่งใหม่ให้เกิดขึ้นในตัวผลิตภัณฑ์ เพื่อให้เกิดความแตกต่างจากพื้นที่อื่นรวมถึงการสร้างเอกลักษณ์ของสินค้าให้เป็นแบบฉบับของตนเอง

ในการทดลองใช้เสื้อกสร้าสรค์ภาพปะติดสำหรับประดับตกแต่งผนังนี้เป็นแนวทางในการนำองค์ความรู้ด้านทัศนศิลป์มาสร้าสรค์ด้วยเทคนิคการปะติดกับเศษเสื้อกที่ไดจากการลงพื้นที่ชุมชนซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่สะท้อนถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยอาศัยแนวคิดเศรษฐกิจสร้าสรค์ตลอดจนการสร้างมูลค่าเพิ่มที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่สะท้อนถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความงดงามและทรงคุณค่าเพื่อส่งเสริมและพัฒนาอาชีพของชนในชุมชน ซึ่งนอกจากจะเป็นการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่ให้เสื่อมสลายไปตามกาลเวลาแล้วยังเป็นการพยายามดำเนินงานของกลุ่มอาชีพเพื่อนำไปสู่การพึ่งตนเองได้ เป็นชุมชนเข้มแข็ง มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน เป็นรากฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้ยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. ผลิตภัณฑ์จากเสื้อกที่ไดจากการทดลองใช้เสื้อกสร้าสรค์ภาพปะติดสำหรับประดับตกแต่งผนังนี้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่สะท้อนถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยอาศัยแนวคิดเศรษฐกิจสร้าสรค์ตลอดจนการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับเศษเสื้อก นับเป็นการพัฒนารูปแบบสินค้าของชุมชนให้กลายเป็นนวัตกรรมที่มีเอกลักษณ์เป็นของตนเองหรือสร้าสรค์ความแตกต่างในสินค้าประเภทเดียวกันจากชุมชนอื่นได้
2. ผลิตภัณฑ์จากเสื้อกที่ไดจากการวิจัยนี้สามารถนำไปขายได้จริงและจำเป็นต้องพัฒนาต่อด้านของเรื่องราวเนื้อหาของภาพ โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการออกแบบ เช่น สิ่งที่เกี่ยวข้องกับชุมชน สถานที่สำคัญ เป็นต้น ซึ่งจะเป็นสิ่งที่ช่วยเสริมการขายผลิตภัณฑ์ได้อีกทางหนึ่ง
3. เพื่อให้มีผลิตภัณฑ์สู่ท้องตลาดอย่างต่อเนื่อง และชุมชนสามารถผลิตสินค้าเองได้ ควรทำการออกแบบแพทเทรินอย่างง่ายเพื่อให้ชุมชนสามารถสร้าสรค์ผลงานเพื่อจำหน่ายได้ต่อไป
4. ควรมีการจัดสิทธิบัตรของการออกแบบและสร้าตราสินค้า (แบรนด์) เพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าการสร้างตราสินค้าจะเป็นเครื่องมือที่ช่วยทำให้ลูกค้าระลึกถึงลักษณะเฉพาะที่โดดเด่นและคุณภาพของสินค้าได้โดยง่าย รวมถึงเป็นประโยชน์สำหรับการทำประชาสัมพันธ์ในกรณีที่ลูกค้าต้องการที่จะซื้อในครั้งต่อไป

5. ทำ QR Code ที่ติดกับผลิตภัณฑ์หรือในช่องทางการเผยแพร่ต่าง ๆ เพื่อให้ได้ทราบข้อมูลและประวัติความเป็นมาของการสร้างสรรค์ผลงานเพื่อรองรับตลาด

6. เพิ่มช่องทางในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลสินค้า โดยสื่อสังคมออนไลน์ถูกนำมาใช้เป็นช่องทางในการประชาสัมพันธ์อย่างกว้างขวางไม่ว่าจะเป็น เว็บไซต์ บล็อก ทวิตเตอร์ เฟซบุ๊ก ดิจิทัล และไลน์ เป็นต้น

7. ภาครัฐควรส่งเสริมให้ชุมชนที่มีศักยภาพในการคิดค้นนวัตกรรมใหม่ ๆ ด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้ผลิตสินค้าชุมชนภายใต้หลักคิดท้องถิ่นให้มากกว่าเดิม และภาครัฐควรหาช่องทางการตลาด ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศเพื่อขยายตลาดสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชนให้กว้างขึ้น โดยเฉพาะสินค้าผลิตภัณฑ์ที่เป็นนวัตกรรมท้องถิ่น และมีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1. ควรนำงานวิจัยไปบูรณาการกับการเรียนการสอนกับนักศึกษา เช่น ในรายวิชาศิลปะพื้นบ้าน การออกแบบของที่ระลึก การออกแบบผลิตภัณฑ์ การทดลองใช้วัสดุเพื่อสร้างงานศิลปะ วัสดุและเทคนิคทางศิลปะ เพื่อให้นักศึกษาได้ตระหนักและเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาให้เกิดการอนุรักษ์และช่วยกันหาแนวทางในการพัฒนางานทัศนศิลป์จากสื่อจันทบูรต่อไป

2. เผยแพร่องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัยให้กับผู้ประกอบการ หน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ รวมทั้งผู้ที่สนใจ สามารถนำรูปแบบไปพัฒนา ปรับใช้ สร้างสรรค์ให้ก่อเกิดรายได้

ภาพประกอบที่ 6 บรรยากาศการลงพื้นที่ปฏิบัติการการสนทนากลุ่มทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แสดงความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบ เนื้อหาที่เป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงานต้นแบบภาพประดับตกแต่งผนังด้วยสีออกที่มีความสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของชุมชนท่าฉลอม

ภาพประกอบที่ 7 บรรยากาศการคืนข้อมูลงานวิจัยให้กับสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มสีบ้านท่าฉลอม

ภาพประกอบที่ 8 เผยแพร่องค์ความรู้โดยการจัดแสดงนิทรรศการผลงาน
ณ ศูนย์การค้าโรบินสันไลฟ์สไตล์ จันทบุรี ระหว่างวันที่ 25 - 30 มกราคม 2566

เอกสารอ้างอิง

- ธนภณ นิธิเชาวกุล และเชาว์ โรจนแสง. (2556). โมเดลเชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพล ต่อภาพลักษณ์ตราสินค้าผลิตภัณฑ์เวชสำอางสมุนไพรไทย กรณีศึกษา ผลิตภัณฑ์เวชสำอางสมุนไพรไทยในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. ปีที่ 21 ฉบับที่ 37 (กันยายน - ธันวาคม 2556), 211-238.
- พรรณนุช ชัยปิ่นชนะ และคณะ. (2553). โครงการถ่ายทอดเทคโนโลยีการพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากเส้นใยกล้วยสู่วิสาหกิจชุมชนจังหวัดจันทบุรี. รายงานกิจกรรมส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัย ปี 2553.
- พระครูสุจิตตจิตติวัฒน์ (กิตติ สร้อยมาลา). (2563). ศึกษาวัฒนธรรมผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น : กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเสื่อบ้านท่าแฉลบจังหวัดจันทบุรี. รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รัชฎาพร เกตานนท์ แนวแห่งธรรม. (2560). แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ในจังหวัดนครปฐม. *Veridian E Journal สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*. ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม - เมษายน 2560.
- วงศ์ธีรา สุวรรณิน. (2563). แนวทางการเพิ่มมูลค่าสินค้าชุมชนบนรากฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษาชุมชนต้นแบบในจังหวัดหนองคาย. *วารสาร BU Academic Review*, 19(1), 109-127.
- ศุภกิจ วงศ์วิวัฒน์นุกิจ. (2555). *พจนานุกรมศัพท์การวิจัยและสถิติ*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดจันทบุรี. เสื่อกกจันทบุรี. [online]. เข้าถึงได้จาก : https://www.m-culture.go.th/chanthaburi/ewt_news.php?nid=935&filename=index. 2561.
- หนึ่งฤทัย ไชยเดช. (2554). การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่เยาวชน ด้วยกระบวนการสิ่งแวดล้อม ศึกษาของกลุ่มสตรีผู้นำชุมชนกรณีศึกษา หมู่บ้านหัวทุ่ง ตำบลเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Chematony, L., & Harris, F. (1998). Add value: Its nature, role and sustainability. *European Journal of Marketing*, 34(1/2), 39-56.